

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

การรับรองสิทธิมนุษยชนที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณา
อย่างเป็นธรรมและภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

จัดทำโดย ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์
รหัส ๕๙๐๔๐๕

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๔
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การรับรองสิทธิมนุษยชนที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณา อย่างเป็นธรรมและภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์*

บทคัดย่อ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้กำหนดสิทธิมนุษยชนไว้หลายประเภท ซึ่งรวมถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมด้วย ซึ่งในประเทศไทย ได้มีความพยายามในการรับรองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและในร่างรัฐธรรมนูญฉบับแล้ว แต่สิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมนั้น ยังไม่ได้รับการรับรองไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญของไทย ซึ่งแตกต่างจากในประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งมีการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน และได้มีการอ้างสิทธิดังกล่าวในการฟ้องคดีต่อศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป ซึ่งได้พิพากษาให้รัฐฝรั่งเศสต้องรับผิดชอบค่าเสียหายอันเกิดจากความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองจนนำไปสู่การตรากฎหมายรับรองสิทธิดังกล่าวของคูร์นีแล้ว

คำสำคัญ

- สิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม
- สิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและภายในระยะเวลาที่เหมาะสม
- กระบวนการยุติธรรมทางปกครอง
- อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

* ปฏิญญาตรีทางกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายประชาคมยุโรป, ประกาศนียบัตรชั้นสูงทางกฎหมายมหาชนภายใน, ประกาศนียบัตรชั้นสูงทางกฎหมายทะเลและการขนส่ง, ปฏิญญาเอกทางกฎหมายมหาชนภายใน, มหาวิทยาลัย Aix-Marseille III, ประเทศฝรั่งเศส, ศาสตราจารย์(พิเศษ) สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รองประธานศาลปกครองสูงสุด

๑. ความหมายของสิทธิมนุษยชน

๑.๑ ความหมายของสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ

แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนนั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนในปัจจุบันได้มีการรับรองสิทธิไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติและในอนุสัญญาระหว่างประเทศต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่มีข้อกำหนดคำนิยามของคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ไว้อย่างชัดเจนว่าหมายความว่าอย่างไร แม้แต่ในกฎบัตรสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๕ ในฐานะธรรมนูญขององค์การสหประชาชาติ หรือในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ ซึ่งถือว่าเป็นเอกสารแม่บทของสิทธิมนุษยชน ในปัจจุบันก็ได้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้อย่างเฉพาะเจาะจงว่าหมายความว่าอย่างไร คงกำหนดไว้แต่เพียงองค์ประกอบหรือลักษณะของสิทธิที่จะถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนเท่านั้น^(๑) โดยมีผู้ให้คำอธิบายการที่องค์การสหประชาชาติมิได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงนั้นอาจจะเป็นเพราะเหตุผล ๓ ประการคือ ประการแรก เป็นการละไว้ในฐานที่เข้าใจกันได้ โดยสามัญสำนึก ประการที่สอง เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในการอธิบายความ และประการที่สาม เพื่อเปิดความหมายให้กว้างไว้เพื่อความยืดหยุ่นหรือตอบรับการพัฒนาความหมายของสิทธิมนุษยชนที่ไม่หยุดนิ่งตามพลวัตสังคม^(๒)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำแนกสิทธิมนุษยชนออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

(๑) สิทธิพลเมือง (Civil Rights) ได้แก่

- สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้าย หรือฆ่า

- สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สิทธิในความเสมอภาคเท่าเทียมกันในด้านกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรมโดยผู้พิพากษาที่มีอิสระ ครอบงำคุ้มครอง

- สิทธิได้รับสัญชาติ

- เสรีภาพในการนับถือศาสนาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือความเชื่อของตน

(๒) สิทธิทางการเมือง (Political Rights) ได้แก่

- สิทธิในการเลือกวิถีชีวิตของตนทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- เสรีภาพในการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็น

- สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะ

- เสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมือง

- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

- สิทธิเลือกตั้งเสรี

^(๑) คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ, เอกสารสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘

^(๒) จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม), ๒๕๕๕, หน้า ๕๗

(๓) สิทธิทางสังคม (Social Rights) ได้แก่

- สิทธิการได้รับการศึกษา

- สิทธิการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่

ได้รับความมั่นคงทางสังคม

- เสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว

(๔) สิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic Rights) ได้แก่

- สิทธิในการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระ และได้รับค่าจ้างที่เหมาะสม

- สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

(๕) สิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Rights) ได้แก่

- เสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่นของตน

- เสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

ของตน การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจทางศิลปวัฒนธรรมและการบันเทิง โดยไม่มีใครมาบีบบังคับ

๑.๒ ความหมายของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

สำหรับความหมายของ “สิทธิมนุษยชน” ในประเทศไทยนั้น ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ขึ้นโดยมีการให้คำนิยามของคำดังกล่าวไว้ในมาตรา ๓ ว่า

“สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

๒. การรับรองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในประเทศไทย

สำหรับสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยนั้นได้รับการรับรองโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และได้รับการรับรองโดยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และโดยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

๒.๑ การรับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้ ดังนี้

มาตรา ๒๘ วรรคสอง บัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๖๒ บัญญัติว่า สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้นย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๒.๒ การรับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้ ดังนี้

มาตรา ๒๘ วรรคสอง บัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

มาตรา ๓๒ วรรคสาม บัญญัติว่า การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๒ วรรคสี่ บัญญัติว่า การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๒ วรรคห้า บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

มาตรา ๔๐ บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(๒) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริง และตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครองคดี และ การได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(๓) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๔) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฎิปักษ์ต่อตนเอง

(๕) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๖) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสมและย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

(๗) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(๘) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ มาตรา ๘๑ บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมดังต่อไปนี้

(๑) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนและจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพโดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพ มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(๒) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่นและต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

(๓) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระเพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย

(๔) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(๕) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

๒.๓ การรับรองโดยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

โดยที่ได้มีการยึดอำนาจโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และได้มีการออกประกาศ คสช. ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ กำหนดให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง ยกเว้นความในหมวด ๒ พระมหากษัตริย์

จากนั้น ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมไว้โดยเฉพาะ เพียงแต่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยรับการคุ้มครอง

ตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๒ ว่า ให้มีคณะกรรมการการยกย่อง รำรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยคณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญต้องจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญให้ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๓๕ ด้วย

เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญเสนอร่าง รัฐธรรมนูญต่อประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติเพื่อให้สภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบ และ ส่งร่างรัฐธรรมนูญให้คณะรัฐมนตรีและคสช. พิจารณาให้ความเห็นด้วย

ถ้ามีคำขอแก้ไขเพิ่มเติม ให้คณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญพิจารณาคำขอแก้ไข เพิ่มเติม แล้วเสนอร่างรัฐธรรมนูญที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมแล้วต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อพิจารณาให้ความ เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบตามมาตรา ๓๗

๒.๔ การรับรองโดยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำโดยคณะกรรมการ ยกย่องรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญ (ที่มีศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็น ประธาน) ได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ แล้วเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ คณะรัฐมนตรีและ คสช. และได้ พิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติม แล้วเสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติเพื่อพิจารณาให้ความ เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบตามมาตรา ๓๗

ร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนูญได้จัดทำเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อพิจารณาตามมาตรา ๓๗ นั้น ได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของ บุคคลเป็นอย่างมากโดยมีการบัญญัติไว้ในภาค ๑ หมวด ๒ ส่วนที่ ๒ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดย ส่วนที่ ๒ นั้นมีการแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ บททั่วไป ตอนที่ ๒ สิทธิมนุษยชน และตอนที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยมีการบัญญัติรับรองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้ ดังนี้

ตอนที่ ๑ บททั่วไป

มาตรา ๓๒ วรรคสอง บัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้ รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

มาตรา ๓๒ วรรคสาม บัญญัติว่า บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้อง ปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง ในกรณีที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมาย บัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิหรือ เสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่หากเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองสิทธิหรือ เสรีภาพให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติดังกล่าว บุคคลก็ย่อมสามารถใช้ สิทธิทางศาลได้โดยตรง

ตอนที่ ๒
สิทธิมนุษยชน

มาตรา ๔๔ บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทัวถึง เท่าเทียมกัน และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

(๒) สิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวดเร็ว เป็นธรรม และมีมาตรฐานที่ชัดเจน โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม

(๓) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งนั่งพิจารณาคดีอย่างอิสระ และการคัดค้านหรือสำเนาคำพิพากษา คำวินิจฉัย หรือคำสั่งอันเป็นการชี้ขาดคดี

(๔) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย และพยานในคดี ไม่ว่าจะมีความเชื่อชาติ เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ หรือสถานะใด ย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม

(๕) ในคดีอาญา ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยาน มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และมีมาตรฐานที่ชัดเจน ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางคดีจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ การได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว เป็นหลัก เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ และรับทราบเหตุผลประกอบการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ

(๖) ได้รับการเยียวยาในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ตอนที่ ๓
สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตน รวมทั้งได้รับแจ้งผลการพิจารณาในเวลาอันรวดเร็ว

มาตรา ๖๒ วรรคสอง บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

มาตรา ๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นธรรม และในการ

คุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ดีและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๖๔ วรรคสาม บัญญัติว่า สิทธิของบุคคลและชุมชนซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามมาตรานี้ที่จะฟ้องรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

นอกจากจะมีการบัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้โดยตรงในบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นแล้ว ร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวยังมีการบัญญัติหน้าที่ของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพไว้ในบทบัญญัติอื่น ๆ ดังนี้

มาตรา ๘๖ วรรคสอง บัญญัติว่า รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายโดยเคร่งครัด รวดเร็ว และเป็นธรรม คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมิให้เกิดการละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยบุคคลอื่น

มาตรา ๘๖ วรรคสาม บัญญัติว่า รัฐต้องจัดระบบงานและกระบวนการยุติธรรมให้อำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งถึง เท่าเทียม และเสียค่าใช้จ่ายน้อย ป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์จากประชาชนโดยมิชอบ รวมทั้งส่งเสริมการให้ความรู้ทางกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน จัดให้มีกลไกการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรม ชุมชนและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

มาตรา ๒๐๖ บัญญัติว่า กระบวนการยุติธรรมต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย มีความเป็นธรรม มีมาตรฐานที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เหมาะสมกับประเภทคดี มีประสิทธิภาพ ไม่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร และให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายน้อย

การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ต้องมีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งของคู่ความ ของศาล และขององค์กรดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นหลักประกันในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมและการพิจารณาพิพากษาคดี และต้องเปิดเผยให้ทราบเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม คู่ความ คู่กรณี และทนายความ มีหน้าที่ร่วมมือกับศาลเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยไม่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร ถ้ามีการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ย่อมต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๐๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติโดยให้จัดตั้งศาลอย่างทั่วถึงเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

มาตรา ๒๖๔ (๑) บัญญัติว่า ให้มีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การบริหารราชการแผ่นดิน การบริหารท้องถิ่น และการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบตามแนวทางดังนี้

(๑) จัดให้มีมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ จัดให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดี พัฒนาระบบการยุติธรรมทางเลือกและการระงับข้อพิพาทระหว่างประชาชน ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตลอดจนองค์กรในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งบูรณาการกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้นไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘ โดยมีการเพิ่มเติมมาตรา ๓๙/๑ ซึ่งบัญญัติให้ คสช. แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ

๒.๕ การรับรองโดยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ คสช. แต่งตั้งขึ้น (ซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน) ได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติต่อไป

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนไว้โดยตรง แต่ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ในมาตรา ๒๕ ดังนี้

“มาตรา ๒๕ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยนอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตราบเท่าที่การให้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติหรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

ฯลฯ

ฯลฯ”

๓. การรับรองสิทธิมนุษยชนที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและภายในระยะเวลาที่เหมาะสมในต่างประเทศ

๓.๑ การรับรองสิทธิดังกล่าวโดยอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๗๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ได้รับรองสิทธิมนุษยชนที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมไว้ในมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง ว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เปิดเผย และภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

๓.๒ การรับรองสิทธิดังกล่าวโดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป

(๑) นาง Kress ชาวฝรั่งเศสได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้นของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. ๑๙๘๖ (พ.ศ. ๒๕๒๙) โดยขอให้ศาลพิพากษาให้รัฐฝรั่งเศสรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่ตนได้รับอันเนื่องมาจากความผิดพลาดในการรักษาพยาบาลโดยโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งศาลปกครองชั้นต้นมีคำพิพากษาในปี ค.ศ. ๑๙๙๑ (พ.ศ. ๒๕๓๔) ให้รัฐฝรั่งเศสรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ นาง Kress เป็นเงินจำนวน ๕,๐๐๐ ฟรังก์ นาง Kress ไม่พอใจในจำนวนเงินที่ศาลปกครองชั้นต้นกำหนดให้ จึงยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ซึ่งมีคำพิพากษาในปี ค.ศ. ๑๙๙๓ ยกฟ้อง โดยเห็นว่าโรงพยาบาลมิได้กระทำความผิด นาง Kress จึงยื่นฎีกาต่อศาลปกครองสูงสุดซึ่งมีคำพิพากษาในปี ค.ศ. ๑๙๙๗ (พ.ศ. ๒๕๔๐) พิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นอุทธรณ์

(๒) นาง Kress ยื่นฟ้องรัฐฝรั่งเศสต่อศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป โดยอ้างว่ารัฐฝรั่งเศสละเมิดสิทธิมนุษยชนของเธอตามที่ได้รับ การรับรองไว้ในมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง แห่งอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เนื่องจากศาลปกครองของฝรั่งเศสใช้เวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีของเธอเป็นเวลายาวนานเกินสมควร ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้มีคำพิพากษา ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๐๑ (พ.ศ. ๒๕๔๔) ว่า การที่ศาลปกครองของฝรั่งเศสใช้เวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีของนาง Kress นานถึง ๑๐ ปี ๑ เดือน กับ ๘ วัน เป็นระยะเวลาที่นานเกินสมควรเนื่องจากข้อเท็จจริงในคดีนี้มีได้มีความยุ่งยากที่จะต้องใช้เวลาจนถึงขนาดนั้น จึงพิพากษาให้รัฐฝรั่งเศสต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ นาง Kress

(๓) การที่รัฐฝรั่งเศสถูกศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปพิพากษาให้แพ้คดีดังกล่าว ทำให้รัฐฝรั่งเศสได้รับความอับอายเป็นอย่างมากและก่อให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางปกครองของฝรั่งเศสขนานใหญ่ จนในปัจจุบัน ศาลปกครองของฝรั่งเศสสามารถเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองให้รวดเร็วยิ่งขึ้นโดยใช้ระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีแต่ละคดีในแต่ละชั้นศาลโดยเฉลี่ยประมาณ ๑-๒ ปี

๓.๓ การรับรองสิทธิดังกล่าวโดยศาลปกครองของฝรั่งเศส

(๑) นาย Magiera ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้นเมืองแวร์ซายในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ (พ.ศ. ๒๕๓๓) ขอให้พิพากษาให้รัฐฝรั่งเศสรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายต่อบ้านพักของตนอันเนื่องมาจากการก่อสร้างถนน ซึ่งศาลปกครองชั้นต้นมีคำพิพากษาในปี ค.ศ. ๑๙๙๗ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ให้รัฐรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ นาย Magiera เป็นเงิน ๘,๓๕๐ ยูโร นาย Magiera ไม่พอใจในจำนวนเงินที่ศาลปกครองชั้นต้นกำหนดให้ จึงยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองชั้นอุทธรณ์กรุงปารีส ซึ่งศาลปกครองชั้นอุทธรณ์กรุงปารีสมีคำพิพากษาในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ (พ.ศ. ๒๕๔๑) กำหนดค่าเสียหายให้แก่ นาย Magiera เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ ยูโร

(๒) นาย Magiera เห็นว่า ศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ใช้เวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีของตนนานถึง ๘ ปี และ ๓ เดือน จึงยื่นหนังสือร้องเรียนต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมขอเรียกค่าเสียหายจากความล่าช้าในการอำนวยความสะดวกเป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ ยูโร แต่รัฐมนตรีฯ มีคำสั่งปฏิเสธ นาย Magiera จึงยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้นกรุงปารีสขอให้พิพากษาให้รัฐรับผิดชอบต่อความล่าช้าดังกล่าว ซึ่งศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง

(๓) นาย Magiera ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองชั้นอุทธรณ์กรุงปารีส โดยขอให้ศาลยอมรับความรับผิดชอบของรัฐอันเนื่องมาจากความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง โดยอนุวัติการให้เป็นไปตามนัยมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง แห่งอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์กรุงปารีสพิพากษาว่าสิทธิของโจทก์ที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีภายในระยะเวลาที่เหมาะสมตามมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง แห่งอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้ถูกล่วงละเมิดจากการที่ศาลปกครองชั้นต้นใช้เวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีนานผิดปกติทั้ง ๆ ที่คดีไม่มีข้อยุ่งยากแต่อย่างใด รวมทั้งเป็นการฟ้องคดีโดยผู้ฟ้องคดีที่มีอายุมากแล้ว (๗๒ ปี) จึงพิพากษาให้โจทก์ได้รับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจเป็นจำนวนเงิน ๔,๕๐๐ ยูโร

(๔) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมยื่นฎีกาต่อศาลปกครองสูงสุด ซึ่งศาลปกครองสูงสุดของฝรั่งเศสได้วินิจฉัยยอมรับหลักความรับผิดชอบของรัฐอันเนื่องมาจากความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางปกครองในคดีนี้เป็นคดีแรก โดยวางหลักว่าระยะเวลาที่เหมาะสมในการพิจารณาคดีของศาลปกครองทั้ง ๓ ชั้นศาล จะต้องไม่เกิน ๘ ปี ซึ่งคดีตาม (๑) ถือว่าเป็นคดีที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายไม่ซับซ้อนอันเป็นเหตุให้มีความล่าช้าในการพิจารณาคดีแต่อย่างใด จึงพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลปกครองชั้นอุทธรณ์กรุงปารีส

๓.๔ การรับรองสิทธิดังกล่าวโดยกฎหมาย

จากผลของคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดในคดีดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับคำแนะนำของคณะมนตรีแห่งสภายุโรป รัฐบาลฝรั่งเศสจึงได้แก้ไขประมวลกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางปกครองเพื่อรับรองสิทธิดังกล่าวโดยบัญญัติว่า คู่กรณีในคดีปกครองที่เห็นว่าตนได้รับการพิจารณาคดีล่าช้าเกินสมควรมีสิทธิร้องเรียนต่ออธิบดีหรือประธานของศาลปกครองนั้นได้

บทสรุป

สิทธิมนุษยชนที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและภายในระยะเวลาที่เหมาะสมนั้น ได้รับการยอมรับในต่างประเทศทั้งโดยศาลและโดยกฎหมายแล้ว แต่ในประเทศไทยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวยังไม่เป็นที่รับรู้เท่าใดนัก